

มุมมองการเมืองในกวีนิพนธ์ที่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้า ประจำปี 2563*

Received: 2 May 2023

Revised: 18 July 2023

Accepted: 19 July 2023

ภูษิต ศรีมณี**

ดิเรก หงษ์ทอง***

ธนาพร เสรีชัยกุล****

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามุมมองการเมืองของกวีในกวีนิพนธ์ที่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้า ประจำปี 2563 จำนวน 13 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่ากวีนำเสนอมุมมองการเมืองต่อผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้ปกครองในระบอบการเมืองไทย โดยมีมุมมองต่อผู้ปกครอง 2 ประเด็น ได้แก่ 1) มุมมองเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ของนักการเมือง กวีมองว่านักการเมืองควรรับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้รอบด้าน เพื่อนำไปพัฒนาและสร้างสรรค์สังคมให้เจริญรุ่งเรือง และนักการเมืองต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชาติและประชาชน และ 2) มุมมองเรื่องความสำคัญของสถาบันทางสังคมต่อการสร้างประชาธิปไตย กวีมองว่าสถาบันทางสังคมที่ดีคือรากฐานสำคัญที่มีส่วนสร้างความเป็นประชาธิปไตยให้เกิดแก่ประชาชนในชาติ ส่วนมุมมองการเมืองของกวีต่อผู้อยู่ใต้ปกครองมี 3 ประเด็น ได้แก่ 1) มุมมองเรื่องการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่างของคนในสังคม กวีมองว่าประชาชนควรรับฟังและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง รวมถึงเปิดพื้นที่ให้ผู้เห็นต่าง เพื่อสร้างความเท่าเทียมในการอยู่ร่วมกันในสังคม 2) มุมมองเรื่องสิทธิและเสรีภาพของประชาชน กวีมองว่าประชาชนในชาติต้องธำรงรักษาสิทธิและเสรีภาพของตนเอาไว้ด้วยความชอบธรรม เพื่อส่งต่อประชาธิปไตยให้แก่คนรุ่นหลัง อีกทั้งมองว่าประชาชนไม่ควรมองข้ามและเพิกเฉยต่อปัญหาต่างๆ ของสังคม และควรตระหนักรู้ในสิทธิและหน้าที่ของตนเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหานั้น และ 3) มุมมองเรื่องการซื้อสิทธิ์ขายเสียงของประชาชน กวีมองว่า

บทความวิจัย

บทคัดย่อ

คำสำคัญ

มุมมอง;
การเมือง;
กวีนิพนธ์รางวัลพานแว่นฟ้า;
ผู้ปกครอง;
ผู้อยู่ใต้ปกครอง

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เรื่อง “กลวิธีทางภาษากับภาพสะท้อนการเมืองในกวีนิพนธ์รางวัลพานแว่นฟ้า ประจำปี 2559-2563”

** นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ติดต่อได้ที่: phusit.sri@ku.th

*** อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ติดต่อได้ที่: direk.h@ku.th

**** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ติดต่อได้ที่: thanwaporn.n@ku.th

ประชาชนที่ขายเสียงเป็นเหตุให้นักการเมืองชั่วเข้ามาทำลายประเทศ มุมมองดังกล่าวเป็นการนำเสนอความคิดเห็นของกวีที่สัมพันธ์กับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคม เพื่อกระตุ้นเตือนให้ผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้ปกครองปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีและร่วมกันสร้างความเป็นประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นแก่ประเทศชาติอย่างสมบูรณ์

Political Perspectives in the Poems Winning the 2020 Phan Waen Fah Award*

Received: 2 May 2023

Revised: 18 July 2023

Accepted: 19 July 2023

Phusit Srimanee**

Direk Hongthong***

Thanwaporn Sereechaikul****

This research article aims to study the political perspectives of the poets in the 13 poems winning the 2020 Phan Waen Fah Award. It was found that the poets presented political perspectives on rulers and subjects under the Thai political system. There were two issues regarding political perspectives towards rulers. 1) Regarding performing duties as politicians, the poets viewed that politicians should listen to the opinions of the people in all aspects in order to develop and create a prosperous society, and they must perform their duties to the best of their ability for the greatest benefit to the nation and the people. 2) Regarding the importance of social institutions in promoting democracy, the poets observed that good social institutions are the cornerstone contributing to democracy for the people of the nation. Meanwhile, there were three issues regarding political perspectives towards subjects. 1) Regarding respect for different opinions of people in society, the poets believed that people should listen to and accept different opinions and open up space for those who think differently in order to create equality in living together in society. 2) Regarding the rights and liberties of the people, the poets considered that the people of the nation must uphold their rights and freedoms righteously in order to preserve democracy for future generations, and that people should not overlook and ignore social problems but be aware of their rights and

Research Article

Abstract

Keywords

perspectives;
politics;
Phan Waen Fah Award;
rulers;
subjects

* This article is a part of a Master of Arts (Thai Language) degree thesis Department of Thai Language, Faculty of Humanities titled "Linguistic Devices and Political Reflection in Phan Waen Fah Award Poetry, 2016-2020"

** ** Graduate student, Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Kasetsart University, e-mail: phusit.sri@ku.th

*** Lecturer, Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Kasetsart University, e-mail: direk.h@ku.th

**** Assistant Professor, Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Kasetsart University, e-mail: thanwaporn.n@ku.th

duties in order to jointly solve those problems. 3) Regarding selling and buying votes, the poets viewed that the people selling their votes cause bad politicians to destroy the country. These perspectives presented the poets' opinions which are in line with what actually happened in society in order to encourage rulers and subjects to act as good citizens and work together to establish full democracy in the nation.

1. บทนำ

ในวาระที่รัฐสภาไทยครบรอบ 70 ปีแห่งการก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2545 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ร่วมกับสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทยได้จัดการประกวดวรรณกรรมเรื่องสั้นการเมือง “รางวัลพานแว่นฟ้า” ขึ้นเป็นครั้งแรก โดยมีวัตถุประสงค์ 4 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2) เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ทั้งในเรื่องสิทธิ หน้าที่ ความเสมอภาค และความรับผิดชอบต่อสังคม อันเป็นพื้นฐานสำคัญของความเป็นประชาธิปไตยผ่านวรรณกรรม 3) เพื่อสนับสนุนยกย่อง ผลงานวรรณกรรมไทยที่ทรงคุณค่าให้พัฒนาไปพร้อมกับสำนักประชาธิปไตย 4) เพื่อเป็นการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจและความสามัคคีของประชาชนในประเทศชาติ ต่อมาในปี 2546 ได้เพิ่มรูปแบบวรรณกรรม ประเภทกวีนิพนธ์เข้าประกวดด้วย เพราะกวีนิพนธ์การเมืองมีบทบาทสำคัญควบคู่กับเรื่องสั้นการเมืองมาแต่ในอดีต (รางวัลพานแว่นฟ้า, 2557)

จากปี 2545 ที่เริ่มจัดการประกวดรางวัลพานแว่นฟ้าเป็นครั้งแรกจนถึงปัจจุบัน “รางวัลพานแว่นฟ้า” ได้รับการยอมรับในวงกว้างขึ้นเป็นลำดับ ทั้งนี้ในมุมหนึ่งทราบได้จากจำนวนผลงานที่ส่งเข้าประกวดเพิ่มมากขึ้นทุกปี จากการประกวดครั้งแรกมีผลงานเรื่องสั้นส่งเข้าประกวดจำนวนเพียง 86 ผลงาน ปีนี้ไม่มีการประกวดประเภท กวีนิพนธ์ และสถิติของผู้ส่งผลงานเข้าประกวดในปี 2563 การจัดการประกวดครั้งที่ 19 มีผลงานวรรณกรรมการเมืองส่งเข้าประกวดทั้งสิ้น 1,214 ผลงาน แบ่งเป็นเรื่องสั้น จำนวน 480 ผลงาน และกวีนิพนธ์ จำนวน 734 ผลงาน (คณะกรรมการรางวัลพานแว่นฟ้า ปี 2563, 2563, น. 1) ซึ่งในปี 2563 เป็นปีที่มีผู้ส่งผลงานเข้าประกวดมากที่สุด นับตั้งแต่มีการจัดการประกวดรางวัลพานแว่นฟ้าขึ้น

กวีนิพนธ์ถือเป็นงานสร้างสรรค์แขนงหนึ่งของวรรณคดีที่มีความเข้มข้นทางอารมณ์มากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับงานวรรณศิลป์ประเภทอื่น (ดวงมณ จิตรจำนงค์, 2543, น. 5) และแม้งานประพันธ์จะได้รับการรังสรรค์มาเพื่อสร้างความเพลิดเพลินแก่กลุ่มผู้อ่าน แต่ในงานดังกล่าวย่อมมีการสอดแทรกความเป็นจริงของสังคม ไม่ว่าจะเป็นทางใดก็ตาม โดยผู้ประพันธ์มีอาจหลีกเลี่ยงการแสดงความคิดเห็นของตนเองลงไปในผลงานได้ เนื่องจากอิทธิพลของสภาพสังคมในช่วงเวลานั้นสามารถสร้างผลกระทบต่อความรู้สึกของผู้ประพันธ์ (วิทย์ ศิวะศรียานนท์, 2531, น. 96-97) ด้วยเหตุนี้กวีนิพนธ์จึงสามารถสะท้อนมุมมองความคิดเห็นของผู้แต่งที่นำเสนอความเป็นจริงบางอย่างของสังคม เพื่อให้สังคมรับรู้ หรือนำเสนอแนวคิดต่างๆ เพื่อโน้มน้าวใจผู้อ่านให้เกิดจิตสำนึกทางสังคมด้วยกลวิธีทางภาษาที่แยบคายได้

กวีนิพนธ์รางวัลพานแว่นฟ้าจึงเป็นวรรณกรรมการเมืองที่สามารถสะท้อนภาพการเมืองไทยผ่านมุมมองของกวีได้เมื่อพิจารณาจากบริบททางการเมืองไทยในอดีต นับตั้งแต่เหตุการณ์ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มเสื้อเหลืองกับกลุ่มเสื้อแดงหลังการรัฐประหารปี 2549 การสลายการชุมนุมของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ในเดือนพฤษภาคม ปี 2553 การเคลื่อนไหวของกลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) และการรัฐประหารปี 2557 จนกระทั่งการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ของกลุ่มเยาวชนนิสิตนักศึกษาเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ปี 2563 เหตุการณ์เหล่านี้ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงการต่อสู้ของกลุ่มผู้มีความคิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่างกันระหว่างรัฐกับประชาชน และประชาชนกับประชาชน นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของระบบการเมืองไทยภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอีกด้วย

จากการศึกษาตัวบทกวีนิพนธ์ที่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้า ประจำปี 2563 ผู้วิจัยพบว่ากวีได้นำเสนอมุมมองการเมืองในประเด็นที่สอดคล้องกับบริบทความขัดแย้งทางการเมืองไทยตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ดังตัวอย่างกวีนิพนธ์เรื่อง “เส้นแบ่ง” กวีได้นำเสนอเนื้อหาที่กล่าวถึงกลุ่มเด็ก ๆ พวกเขาเล่นขีดเส้นแบ่งฝ่าย หยอกล้อกัน เขียนคำหยาบและคำล้อตามตัวเพื่อนอย่างไม่รู้ประสาเพื่อความสนุกสนาน เมื่อเติบโตขึ้นกลุ่มคนเหล่านี้ก็ต้องการลองขีดเส้นแบ่งในชีวิตจริงระหว่างตนเองกับผู้อื่นซึ่งมีมุมมองความคิดและฐานะทางสังคมที่แตกต่างกันให้เป็นฝ่ายตรงข้ามกับตน กวีได้กล่าวอีกว่า การแบ่งฝ่ายทางความคิดนี้นำไปสู่ความแตกแยกในสังคมและทำให้สังคมเกิดปัญหาดังกวีนิพนธ์ตอนหนึ่งกล่าวว่า

เส้นขีดแบ่งฝั่งฝ่ายขายความคิด	ใครคนผิวดินที่ฝั่งเขา
คราวสร้างชื่อช่อนเส้นขอเป็นเงา	จมอยู่ในเส้นเก่าลงอำพราง
เส้นเป็นภาพน่ากลัวอยู่ทั่วที่	พร้อมกับมีคำถ้อยบนรอยต่าง
เปิดรูช่องชั่วร้ายตามรายทาง	ล้วนแต่ความเห็นต่างจุดตั้งธง
เส้นขีดรอบบนล่างข้างขวาซ้าย	เส้นสุดท้ายไว้ขีดวันติดส่ง
ใครบังอาจคิดออกนอกกรอบกรง	เขียนเข้าดงบาปเวรขีดเส้นตาย
...	
หากครั้งเริ่มเคยเล่นขีดเส้นแบ่ง	เป็นการพาเพื่อนแข่งขีดเส้นสวย
มอบดอกไม้ช่อหอมพร้อมคำอวย	เส้นคงช่วยชี้ทางมองกว้างไกล
อยากชวนมาร่วมเล่นขีดเส้นต่อ	เกี่ยวเส้นร้อยถักทอฝันแพรไหม
ถอดลิ้มปากฝั่งค่ายข้างฝ่ายใด	ผูกห้อยเป็นดวงไฟประดับแพร

(สันดร แก้วเกิดมี, 2563, น. 238-239)

จากกวีนิพนธ์ข้างต้น พบกลวิธีที่ใช้นำเสนอมุมมองการเมืองเรื่องการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง คือการใช้สัญลักษณ์เส้นแบ่งที่สื่อถึงการขีดเส้นแบ่งฝ่ายทางความคิดที่แตกต่างกันของประชาชนในสังคมออกเป็นขั้วความคิดต่าง ๆ อย่างชัดเจน ต่างฝ่ายต่างยึดมั่นถือมั่นอุดมการณ์ของตนและไม่รับฟังความเห็นต่างของฝ่ายตรงข้าม และกลุ่มคนที่ขีดเส้นแบ่งนี้จะคิดว่าฝ่ายตรงข้ามตนเป็นฝ่ายที่ผิดเสมอ แต่เมื่อสถานการณ์ที่ฝ่ายตรงข้ามตนมีอำนาจมากกว่าตน ฝ่ายตนก็จะชอนเส้นการแบ่งแยกอย่างชัดเจนเอาไว้ ยอมเป็นเงาโดยไม่แสดงตัวตนชัดเจน และยังคงจมอยู่กับกรอบความคิดเก่าของตน แต่อำพรางความคิดนั้นเอาไว้ เพื่อรอขีดเส้นแบ่งใหม่อีกครั้งเมื่อฝ่ายของตนกลับมามีอำนาจ กวีมองว่าการแบ่งแยกทางความคิดนี้เป็นภาพน่ากลัวเพราะเกิดขึ้นอยู่ทั่วไปในสังคมไทย และการสร้างความแตกแยกดังกล่าวนี้มักมี “คำถ้อยบนรอยต่าง” เป็นถ้อยคำที่ต่างฝ่ายต่างต่อกันจนสร้างร่องรอยของความแตกแยกไว้ในสังคม เมื่อการแบ่งฝ่ายในสังคมเกิดขึ้นยาวนานเพียงใด ยิ่งทำให้สังคมนั้นอ่อนแอ เพราะเปิดโอกาสให้ปัญหาชั่วร้ายต่าง ๆ เกิดขึ้นได้ง่าย หากคนที่เห็นต่างยังตั้งธงยึดอยู่กับหลักความคิดของตนเองโดยไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น อีกทั้งกลุ่มคนเหล่านี้ยังสร้างกรอบทางความคิดให้ฝ่ายตน เมื่อมีใครบังอาจคิดออกนอกกรอบ หรือคิดเห็นแตกต่างไปจากฝ่ายตน กลุ่มบุคคลเหล่านี้ก็จะถูก “เขียนเข้าดงบาปเวรขีดเส้นตาย” คือต้องกลายเป็นคนในกลุ่มคนที่ผิดอย่างไม่มีเงื่อนไขและต้องถูกกำจัดไป กวีได้เสนอแนวทางกับผู้ที่เคยขีดเส้นแบ่งให้เปลี่ยนเป็นพาเพื่อนแข่งขีดเส้นสวย คือให้ต่างฝ่ายต่างยอมรับเส้นที่ผู้อื่นขีดไว้และมองให้เป็นสิ่งสวยงาม กวีใช้สัญลักษณ์ดอกไม้เพื่อสื่อถึงความงามที่เกิดจากการยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ให้ผู้ที่เคยขีดเส้นแบ่งตระหนักถึงปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตน เอาเส้นแบ่งฝ่ายที่เคยขีดมาถักทอ

ให้เป็นผืนแพรไหม ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แทนสังคมที่ประชาชนอยู่ร่วมกันได้โดยไม่แบ่งฝักฝ่าย ให้ทุกฝ่ายถอดลิ้มที่เคยตอกขังพวกตนไว้ในกรอบกรง วางอัตราไม่ยึดติดในฝักฝ่ายใด แปรลัมนั้นเป็นดวงไฟแห่งปัญญาที่ทำให้เข้าใจและยอมรับความเห็นต่างของผู้อื่นได้อย่างชัดเจน กวีใช้สัญลักษณ์ที่กล่าวมานี้เพื่อนำเสนอมุมมองต่อเรื่องการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่างของคนในสังคม เพื่อมุ่งเน้นให้เห็นถึงผลกระทบของการแบ่งฝ่ายทางความคิดของประชาชนที่นำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งของคนในสังคมไทย

จากตัวอย่างการวิเคราะห์ข้างต้นพบว่ากวีนิพนธ์รางวัลพานแว่นฟ้า ประจำปี 2563 มีส่วนนำเสนอมุมมองการเมืองของกวีที่สัมพันธ์กับปัญหาของสังคมไทยและสอดคล้องกับบริบทความขัดแย้งทางการเมืองไทยที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มุมมองการเมืองดังกล่าวนั้นได้รับการนำเสนอด้วยกลวิธีทางภาษาที่สลับซับซ้อน ด้วยความน่าสนใจของกลุ่มข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษากวีนิพนธ์รางวัลพานแว่นฟ้า ประจำปี 2563 ในประเด็นเรื่องมุมมองการเมืองของกวีที่นำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษาต่างๆ เพื่อค้นหามุมมองการเมืองของกวีที่มีต่อสังคมไทย

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษามุมมองการเมืองในกวีนิพนธ์ที่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้า ประจำปี 2563

3. ขอบเขตข้อมูล

กวีนิพนธ์การเมืองที่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้า ประจำปี 2563 จำนวน 13 เรื่อง ดังนี้

- 1) รางวัลชนะเลิศ 1 เรื่อง ได้แก่ (1) “แผนที่และเขี้ยวปลวก”
- 2) รางวัลรองชนะเลิศ 2 เรื่อง ได้แก่ (1) “เมืองนี้มีภูเขา แม่น้ำ ฯลฯ” และ (2) “เว้นพื้นที่ว่างเอาไว้”
- 3) รางวัลชมเชย 10 เรื่อง ได้แก่ (1) “35 ชั่วโมง สัปทายะสถาน” (2) “นัยแม่น้ำ” (3) “บ้านสองหลัง” (4) “พินัยกรรม” (5) “เพียงเสี้ยวส่วนและมวลสาร” (6) “แม่น้ำสี่สาย” (7) “เราอยู่ตรงนี้นานเกินไปแล้ว” (8) “เรื่องเล่าเพื่อลอคอคติความเห็นต่าง” (9) “โลกสร้างเราให้เท่าเทียม” และ (10) “เส้นแบ่ง”

4. แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยทบทวนกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย 2 ส่วน คือ 1. แนวคิดเรื่องมุมมองการเมือง และ 2. แนวคิดเกี่ยวกับกลวิธีทางภาษา เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์มุมมองการเมืองของกวีในกวีนิพนธ์รางวัลพานแว่นฟ้า ประจำปี 2563 ดังนี้

4.1 แนวคิดเรื่องมุมมองการเมือง

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดมุมมองการเมือง ผู้วิจัยพบแนวคิดที่สอดคล้องกับแนวคิดข้างต้น 4 แนวคิด ได้แก่ 1. แนวคิดเรื่องภาพสะท้อน ในฐานะแนวคิดหลักที่ครอบคลุมแนวคิดเรื่องมุมมอง 2. แนวคิดเรื่องมุมมอง ในฐานะส่วนหนึ่งของแนวคิดภาพสะท้อน 3. แนวคิดเรื่องการเมือง และ 4. แนวคิดเรื่องผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้ปกครอง ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในระบอบการเมือง สามารถสรุปได้ดังนี้

1. แนวคิดเรื่องภาพสะท้อน ในตัวบทวรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนของสังคมที่มีใช้เป็นการสะท้อนในรูปของเอกสารทางประวัติศาสตร์ แต่เป็นภาพสะท้อนประสบการณ์ของผู้เขียนและเหตุการณ์ส่วนหนึ่งของสังคมวรรณกรรมที่ผู้เขียนบันทึกไว้นั้นจึงมีความเป็นจริงทางสังคมสอดแทรกอยู่ วรรณกรรมสามารถสะท้อนสังคมได้หลายด้าน เช่น เหตุการณ์ทั่วไปที่เกิดขึ้นในสังคม ค่านิยมในชีวิตของคนในสังคม ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดที่เป็นมุมมองของผู้เขียน (ตรีศิลป์ บุญขจร, 2523, น. 6-7)

2. แนวคิดเรื่องมุมมอง มีผู้ให้ความหมายไว้หลายความหมาย ในที่นี้ผู้วิจัยต้องการศึกษาคำว่า “มุมมอง” ที่มีความหมายตรงกับคำว่า *Perspective* เนื่องจากผู้วิจัยต้องการศึกษาความคิดของกวีที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งในทางการเมือง ซึ่งเกิดจากอิทธิพลของปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ความมุ่งหมายนี้สอดคล้องกับความหมายของคำว่า มุมมอง (*Perspective*) ที่หมายถึงความคิดต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลมาจากความเชื่อหรือประสบการณ์ของบุคคลนั้น เช่น วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้อพยพในประเทศฝรั่งเศสเขียนขึ้นจากมุมมองของชาวฝรั่งเศส (*Collins English Dictionary, 2010*) เนื้อหาในวรรณกรรมเหล่านั้นจึงมาจากความคิดของชาวฝรั่งเศสที่มีต่อผู้อพยพในประเทศของตนซึ่งเกิดจากการหล่อหลอมจากบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในขณะนั้น

3. แนวคิดเรื่องการเมือง ผู้วิจัยเห็นสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการ ได้แก่ 1) ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ (2561, น. 37-48) ที่กล่าวว่าการเมืองเป็นกิจกรรมทางสังคมของมนุษย์ที่เกิดจากความแตกต่างของความคิด ความต้องการ และผลประโยชน์ที่อาจนำไปสู่ความขัดแย้ง ทำให้ต้องมีการตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งดังกล่าว ทั้งนี้สามารถแบ่งความหมายของการเมืองออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) การเมืองในฐานะที่เป็นเรื่องของ การปกครอง คือ รัฐเป็นผู้นำอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ จึงเป็นผู้ผูกขาดการใช้อำนาจปกครองแต่เพียงผู้เดียว (2) การเมืองในฐานะที่เป็นเรื่องของส่วนรวม คือ การเมืองที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งในเรื่องเกี่ยวกับการเมือง (3) การเมืองในฐานะที่เป็นเรื่องของอำนาจและผลประโยชน์ คือ การเมืองที่เกิดจากความต้องการและผลประโยชน์บางอย่างที่นำไปสู่ความขัดแย้ง จึงต้องมีการใช้อำนาจเพื่อจัดสรรผลประโยชน์ดังกล่าวด้วยวิธีต่างๆ และ 2) วิศาล ศรีมหาโร (2556, น. 65-69) กล่าวถึงการเมืองว่าเป็นเรื่องของชนชั้นผู้ปกครองที่ต้องใช้อำนาจเพื่อปกครองประเทศและประชาชนผู้อยู่ใต้การปกครองจะต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามระเบียบกฎหมายที่ผู้ปกครองได้บัญญัติไว้อย่างเคร่งครัด กล่าวอีกนัยหนึ่งการเมืองเป็นเรื่องของการแข่งขันเพื่อช่วงชิงอำนาจในการจัดสรรผลประโยชน์ของสังคมนั้นๆ อย่างเป็นธรรมและยั่งยืน เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน ชุมชนและประเทศชาติ

4. แนวคิดเรื่องผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้ปกครอง คำว่า “ผู้ปกครอง” ในบริบทสังคมประชาธิปไตย คือ ผู้ที่มีอำนาจเหนือบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มหนึ่ง เรียกว่า “ผู้อยู่ใต้ปกครอง” ทั้งนี้ผู้ปกครองต้องจัดสรรอำนาจแก่ผู้อยู่ใต้ปกครองอย่างยุติธรรมและทั่วถึงจึงจะอยู่ร่วมกับผู้อยู่ใต้ปกครองได้อย่างสงบสุข ผู้ปกครองจะสามารถมีอำนาจเป็นผู้นำได้นานนั้นต้องได้รับการยอมรับจากผู้อยู่ใต้ปกครองด้วย ส่วน “ผู้อยู่ใต้ปกครอง” คือผู้ที่อยู่ภายใต้อำนาจ

ของผู้ปกครอง ซึ่งก็คือประชาชนทั่วไป (บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์, 2562, น. 180-196) ตัวอย่างความสัมพันธ์ของผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้ปกครองของสังคมไทยในปัจจุบัน เช่น นักการเมืองที่มีอำนาจรัฐเป็นผู้ปกครองประชาชนประชาชนจึงเป็นผู้อยู่ใต้ปกครองของนักการเมือง บิดามารดามีอำนาจตามกฎหมายเป็นผู้ปกครองบุตร บุตรจึงต้องเป็นผู้อยู่ใต้ปกครองของบิดามารดา เป็นต้น

สรุปได้ว่า “มุมมองการเมือง” คือ ความคิดที่บุคคลใดหรือกลุ่มใดมีต่อกิจกรรมทางสังคมของมนุษย์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้อยู่ใต้การปกครอง ความคิดดังกล่าวอาจได้รับอิทธิพลมาจากความเชื่อ เรื่องราวความเป็นจริง หรือประสบการณ์ทางการเมืองของบุคคลนั้น

4.2 กลวิธีทางภาษา

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอมุมมองการเมืองของกวีในกวีนิพนธ์รางวัลพานแว่นฟ้า ประจำปี 2563 ตามแนวทางดังต่อไปนี้

1. การใช้คำที่มีความหมายโดยนัย คือ การใช้คำที่มีความหมายแฝงอยู่ เป็นความหมายที่เกิดจากบริบทของข้อความสื่อไปถึงความหมายอย่างอื่น นอกเหนือจากความหมายโดยตรงของคำ (ชานัญ รอดเหตุภัย, 2522, น. 68)
2. การสรรคำ คือ การเลือกคำนำมาเรียงร้อยในบทประพันธ์ เพื่อให้สื่อสารได้ตามจุดมุ่งหมายของกวี คำที่เลือกใช้ต้องเป็นคำที่มีความหมาย มีความสมบูรณ์ในการสื่อสาร การสื่อความหมาย การสื่อภาพ และการสื่ออารมณ์ของกวี (สุจิตรา จงสถิตยวัฒนา, 2549, น. 13)
3. การซ้ำคำ คือ การกล่าวซ้ำโดยใช้คำเดียวกันในหลายตำแหน่ง เพื่อสร้างความชัดเจนหนักแน่นของสารและอารมณ์ที่กวีต้องการจะสื่อให้ผู้อ่าน (สุจิตรา จงสถิตยวัฒนา, 2549, น. 15)
4. การซ้ำวลี คือ การเลือกใช้กลุ่มคำหนึ่งๆ ในตำแหน่งที่ต่างกัน แต่มีความหมายอย่างเดียวกันทุกตำแหน่ง เพื่อสร้างความไพเราะทางเสียงและเน้นย้ำความหมายของวลีดังกล่าวให้เป็นที่น่าสนใจยิ่งขึ้น (สมเกียรติ รัชมณี, 2551, น. 39)
5. การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ (rhetorical question) คือ การใช้รูปประโยคคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ เพราะรู้คำตอบชัดเจนอยู่แล้ว ใช้เพื่อเน้นให้ข้อความมีน้ำหนักและดึงดูดความสนใจยิ่งขึ้น (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2561, น. 439)
6. การใช้เรื่องเล่า (narrative) เป็นการนำเสนอเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในรูปแบบประโยคบอกเล่า เพื่อแสดงรายละเอียดของเหตุการณ์ว่าใครเป็นผู้กระทำ กระทำอะไร มีอะไรเกิดขึ้นที่ไหนและเมื่อไร และเกิดขึ้นได้อย่างไร (จันทิมา อังคพณชกิจ, 2561, น. 211)
7. นามนัย (metonymy) คือ การใช้คำหรือวลีบอกคุณสมบัติของสิ่งหนึ่งที่แสดงความหมายแทนสิ่งนั้นทั้งหมด เพื่อให้บทประพันธ์มีความงามทางภาษาและให้ผู้อ่านตีความได้อย่างหลากหลาย (ชเนศ เวศร์ภาดา, 2549, น. 45)
8. การอ้างถึง (allusion) คือการทำความ หรือกล่าวอ้างถึงบุคคล สถานที่ นิทาน ตำนาน หรือเหตุการณ์ที่สำคัญ เป็นที่รู้จักกันทั่วไป เพื่อขยายขอบเขตเนื้อหาและเชื่อมโยงประสบการณ์ร่วมระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่านได้ (สุภาณี พัดทอง, 2540, น. 47)

9. การใช้อุปมาอุปไมย (metaphor) เป็นกลวิธีทางภาษาที่สื่อความคิดของผู้เขียน เพื่อสื่อความหมายไปยังผู้อ่านให้เกิดจินตภาพและเข้าใจสิ่งที่ผู้เขียนต้องการกล่าวถึงด้วยการเปรียบเทียบ จันทิมา อังคพณชกิจ (2561, น. 209) ได้จำแนกอุปมาอุปไมยไว้ 2 ลักษณะ ดังนี้

1) อุปมาอุปไมยเชิงภาพพจน์ (figurative metaphor) คือ การใช้ภาษาเพื่อแสดงการเปรียบเทียบ โดยนำเอาสิ่ง 2 สิ่งที่มีคุณสมบัติบางประการร่วมกันมาเปรียบเทียบกัน โดยใช้คำเชื่อม “เป็น” เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายแบบเห็นภาพจากภาษาที่ใช้เปรียบเทียบนั้น

2) อุปมาอุปไมยเชิงมโนทัศน์ (conceptual metaphor) ต่างจากอุปมาอุปไมยเชิงภาพพจน์ตรงที่อุปมาอุปไมยเชิงมโนทัศน์ไม่ได้มุ่งเน้นการเปรียบเทียบ แต่เป็นการใช้ภาษาเพื่ออธิบายสิ่งนั้นด้วยถ้อยคำที่สื่อให้เห็นว่ามีคุณสมบัติบางอย่างร่วมกัน ทำให้เกิดมโนทัศน์ว่าทั้งสองสิ่งนั้นมีลักษณะอย่างเดียวกัน

10. การใช้สัญลักษณ์ (symbol) คือ การสมมุติสิ่งหนึ่งขึ้นกล่าวแทนอีกสิ่งหนึ่ง โดยสิ่งที่สมมุติใช้กล่าวแทนนั้นต้องมีความเกี่ยวข้องกัน อาจมีลักษณะหรือคุณสมบัติร่วมกัน นิยมใช้รูปธรรมแทนนามธรรม เพื่อสื่อความหมายและความเข้าใจให้ชัดเจนขึ้น (สุภาณี พัดทอง, 2540, น. 43)

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษากวีนิพนธ์รางวัลพานแว่นฟ้าที่ผ่านมา มี 4 รายการดังนี้ (1) ธงชัย แซ่เจี๋ย (2555) ศึกษา “แนวคิดประชาธิปไตยในกวีนิพนธ์การเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ. 2546-2553” โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยในกวีนิพนธ์กับบริบทความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมือง และวิเคราะห์กลวิธีทางวรรณศิลป์ที่ใช้นำเสนอแนวคิดของกวี (2) นิศานาจ โสภผล และอาทิตย์ ทรุณย์ธร (2555) ศึกษา “กวีนิพนธ์รางวัลพานแว่นฟ้า: กลศิลป์ในการนำเสนอวรรณกรรมการเมือง” เพื่อศึกษากลศิลป์ด้านรูปแบบ ด้านการนำเสนอ และด้านศิลปะการใช้ถ้อยคำในกวีนิพนธ์รางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ. 2546-2550 (3) บุญยเสนอ ตรีวิเศษ (2560) ศึกษาเรื่อง “มโนอุปมาอุปไมยการเมืองในบทกวีรางวัลพานแว่นฟ้า” เพื่อวิเคราะห์มโนอุปมาอุปไมยการเมืองในบทกวีรางวัลพานแว่นฟ้า ระหว่าง พ.ศ. 2546-2554 โดยใช้แนวคิดอุปมาอุปไมยทางภาษาศาสตร์ของจอร์จ เลคอฟ และมาร์ค จอห์นสัน และ (4) สันติ ทิพนา (2562) ศึกษา “ปรากฏการณ์ทางการเมืองและสังคมที่ปรากฏในบทกวีรางวัลพานแว่นฟ้า ประจำปี 2561” เพื่อศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมืองและสังคมในบทกวีรางวัลพานแว่นฟ้า ประจำปี 2561

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น พบว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกวีนิพนธ์รางวัลพานแว่นฟ้ายังไม่พบประเด็นศึกษาเรื่องมุมมองการเมืองของกวี อีกทั้งยังไม่พบผู้ที่ศึกษากวีนิพนธ์รางวัลพานแว่นฟ้าในปี 2563 จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาข้อมูลกลุ่มนี้ในประเด็นมุมมองการเมืองของกวีในกวีนิพนธ์รางวัลพานแว่นฟ้า ประจำปี 2563 เพื่อค้นหามุมมองการเมืองของกวีที่มีต่อสังคมไทย

6. ภูมิหลังทางการเมืองไทย พ.ศ. 2549-2563

ผู้วิจัยศึกษาบริบททางการเมืองไทยตั้งแต่ปี 2549 เนื่องจากเป็นปีที่เกิดรัฐประหาร เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ซึ่งเป็นการรัฐประหารที่มีระยะเวลาห่างจากการรัฐประหารครั้งก่อนนานถึง 15 ปี การรัฐประหารครั้งนี้ “มีผลกระทบกระเทือนต่อโฉมหน้าการเมืองไทยและการพัฒนาประชาธิปไตย รวมทั้งยังมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ ระบบสังคม วัฒนธรรม และวิถีความเป็นอยู่ของประชาชน” (กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2550, น. 5) ผลกระทบดังกล่าวไม่เพียงเกิดขึ้นในช่วงเวลาสั้นๆ หลังเหตุการณ์รัฐประหาร หากยังส่งผลต่อเนื่องหลายปี เช่น การชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อต่อต้านรัฐประหาร กล่าวได้ว่าผลกระทบจากเหตุการณ์รัฐประหารนั้นยังคงส่งผลต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน (ธงชัย แซ่เจีย, 2555, น. 31)

ผู้วิจัยได้แบ่งบริบททางการเมืองไทยตั้งแต่ปี 2549-2563 ไว้ 4 ช่วงเวลา ได้แก่ (1) การเมืองหลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2549 และการเคลื่อนไหวต่อสู้ของกลุ่มคนเสื้อแดง ในปี 2551-2553 (2) รัฐบาลยิ่งลักษณ์ ชินวัตร และการชุมนุมของกลุ่ม กปปส. ในช่วงปี 2556-2557 (3) รัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 กับการเมืองไทยภายใต้รัฐบาล คสช. และ (4) ความขัดแย้งทางการเมืองไทยภายใต้รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา พ.ศ. 2563 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การเมืองหลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2549 และการเคลื่อนไหวต่อสู้ของกลุ่มคนเสื้อแดง ในปี 2551-2553 เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 เกิดการรัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาลของนายทักษิณ ชินวัตร โดยคณะรัฐประหาร นำโดยพลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน ผู้บัญชาการทหารบกในช่วงเวลานั้น เป้าหมายของการรัฐประหารครั้งนี้คือ การปรับดุลอำนาจทางการเมืองใหม่ด้วยการลดอำนาจของอดีตนายกทักษิณ ลดบทบาทของนักการเมืองที่ได้อำนาจจากการเลือกตั้ง (สส.) เพื่อนำอำนาจกลับคืนให้ฝ่ายราชการ หลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2549 เป็นอีกช่วงเวลาหนึ่งที่เกิดความขัดแย้งของประชาชนที่มีความคิดที่แตกต่างกัน ได้แก่ กลุ่มที่สนับสนุนการรัฐประหารและกลุ่มต่อต้านการรัฐประหาร ภายหลังจากการรัฐประหาร แม้จะมีรัฐธรรมนูญใหม่ ฉบับ พ.ศ. 2550 เกิดขึ้น แต่ก็ไม่สามารถช่วยลดความขัดแย้งทางการเมืองได้ กลับสร้างความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนที่มีแนวคิดการเมืองต่างกัน เกิดการชุมนุมของกลุ่มคนเสื้อเหลืองและกลุ่มคนเสื้อแดงตามมา กระทั่งเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2553 ได้เกิดการสลายการชุมนุมกลุ่มคนเสื้อแดงที่แยกราชประสงค์ มีผู้เสียชีวิต 87 คน และบาดเจ็บกว่า 2,100 คน เหตุการณ์นี้ทำให้ความขัดแย้งและความรุนแรงฝังรากลึกมากขึ้นในสังคมไทย เพราะมิใช่เพียงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มคนเสื้อเหลืองกับกลุ่มคนเสื้อแดงเท่านั้น แต่เป็นเรื่องความยุติธรรม ความเหลื่อมล้ำ และความเป็นประชาธิปไตยในสังคมไทยภายใต้การสร้างภาพความขัดแย้งแบบแบ่งขั้วความคิดการเมืองของรัฐไทย (ธัญญ์ณภัทร์ เจริญพานิช, 2565, น. 74-75)

2) รัฐบาลยิ่งลักษณ์ ชินวัตร และการชุมนุมของกลุ่ม กปปส. ในช่วงปี 2556-2557 หลังจากปี 2553 การเมืองของไทยได้กลับเข้าสู่การเลือกตั้งอีกครั้งในวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 ผลการเลือกตั้งปรากฏว่าพรรคเพื่อไทยได้รับเลือกตั้งทั้งในระบบแบ่งเขตและระบบบัญชีรายชื่อรวม 265 ที่นั่ง และได้เป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาลพรรคได้เสนอชื่อนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรีและเป็นนายกรัฐมนตรีหญิงคนแรกของไทย (วาสนา นาน่วม, 2557, น. 34) ความขัดแย้งการเมืองของไทยเกิดขึ้นอีกครั้งในช่วงปี 2556-2557 จากกลุ่มคนที่ไม่เห็นด้วยกับร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมของรัฐบาลยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ได้ชุมนุมประท้วงรัฐบาล มีนายสุเทพ เทือกสุบรรณ เป็นแกนนำของคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) และทางฝ่ายแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการ

แห่งชาติ (นปช.) ได้มีการจัดการชุมนุมตอบโต้เพื่อสนับสนุนรัฐบาล การชุมนุมของ กปปส. ได้ยกระดับความรุนแรงมากขึ้น เกิดการปะทะกันระหว่างกลุ่มผู้ชุมนุมกับตำรวจ มีผู้บาดเจ็บเป็นจำนวนมาก ต่อมาวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2556 นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีได้ประกาศยุบสภาและจัดการเลือกตั้งใหม่ในวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2557 แต่กลุ่ม กปปส. ได้ปฏิเสธการเลือกตั้งและชุมนุมกดดันรัฐบาล ภายหลังศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยว่าการเลือกตั้งเป็นโมฆะ การชุมนุมของกลุ่ม กปปส. ยังคงดำเนินต่อไปจนกระทั่งเกิดการรัฐประหารในวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ส่งผลให้ผู้ชุมนุมทั้งสองฝ่ายยุติการชุมนุมโดยสิ้นเชิง (ชาดา นนทวัฒน์, 2557, น. 201-205)

3) รัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 กับการเมืองไทยภายใต้รัฐบาล คสช. เหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วง พ.ศ. 2556-2557 ของไทยได้ทำให้ทหารสามารถเข้ามาแทรกแซงการเมืองได้อีกครั้งด้วยการทำรัฐประหารเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ซึ่งมีพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นหัวหน้าคณะ นับเป็นการรัฐประหารครั้งที่ 13 ในประวัติศาสตร์ไทย (ประภาพร สีทา, 2560, น. 148) การเมืองภายใต้รัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ในช่วงปี 2557-2562 ได้สะท้อนให้เห็นถึงระบบการเมืองหลังรัฐประหาร พ.ศ. 2557 ที่มีการเปลี่ยนแปลงในเชิงการบริหารและพัฒนาอย่างต่อเนื่องภายใต้การใช้อำนาจอธิปไตยโดยเริ่มจากประกาศกฎอัยการศึก ห้ามชุมนุมตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป ห้ามออกนอกเคสสถานตามเวลาที่กำหนด ผ่นวกกับรัฐบาลประกาศบังคับใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2557 จึงส่งผลให้กิจกรรมทางการเมืองต่างๆ ต้องยุติลง แต่รัฐบาลก็บริหารจัดการบ้านเมืองควบคู่กับการปฏิรูปประเทศในหลายด้านๆ เช่น การประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับถาวร พ.ศ. 2560 การกำหนดยุทธศาสตร์พัฒนาประเทศใน 20 ปี การประกาศใช้กฎหมายการเลือกตั้งจนนำไปสู่การเลือกตั้งเมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 การเมืองไทยภายใต้รัฐบาล คสช. ที่นำโดยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้พิสูจน์ถึงความพยายามสร้างภาพลักษณ์ทางการเมืองและสื่อสารการเมืองสู่ประชาชนในแต่ละภูมิภาคเพื่อให้เกิดความนิยมในรัฐบาลอันเป็นการเตรียมการลงสู่สนามการเมืองในอนาคตต่อไป ในลักษณะที่เรียกว่า “สืบทอดอำนาจ” ด้วยวิธีการต่างๆ ทั้งก่อนและหลังการเลือกตั้ง ภายใต้เกมการเมืองที่รองรับผลประโยชน์ของพรรคการเมืองและกลุ่มการเมืองต่างๆ (กันตพัฒน์ ชนะบุญ, 2563, น. 227)

4) ความขัดแย้งทางการเมืองไทยภายใต้รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา พ.ศ. 2563 ความขัดแย้งทางการเมืองไทยเกิดขึ้นอีกครั้งหลังจากการเลือกตั้งปี 2562 เมื่อพลเอกประยุทธ์ได้เป็นนายกรัฐมนตรีสมัยที่ 2 มีกลุ่มนิสิตนักศึกษาในหลายสถาบันรวมตัวกันเพื่อชุมนุมแบบแฟลชม็อบ เนื่องจากความรู้สึกไม่พอใจต่อศาลรัฐธรรมนูญที่มีมติให้ยุบพรรคอนาคตใหม่ เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 อีกทั้งยังมีความกังวลต่ออนาคตของพวกตนและประเทศไทย (ธัญญ์ณภัทร์ เจริญพานิช, 2565, น. 145-146) เหตุการณ์ทางการเมืองใน พ.ศ. 2563 สะท้อนให้เห็นว่าภายหลังกการรัฐประหารของ คสช. ใน พ.ศ. 2557 ได้มีการเคลื่อนไหวของทั้งนิสิตนักศึกษา ประชาชน นักวิชาการ นักกิจกรรม และประชาชน ซึ่งชี้ให้เห็นว่ามีกลุ่มผู้คนจำนวนมากที่มีความคับข้องใจต่อสถานการณ์ทางการเมืองหลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2557 และอาจรวมถึงการรัฐประหารก่อนหน้านี้ใน พ.ศ. 2549 โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ยืนมาท้าทายในการแสดงออกทางการเมืองอย่างมากผ่านสังคมออนไลน์และการชุมนุมบนท้องถนนแบบแฟลชม็อบ ซึ่งเป็นการรวมตัวและสลายตัวอย่างรวดเร็วเพื่อการเรียกร้องประชาธิปไตยและเสรีภาพทางการเมือง

7. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการกระบวนการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องมุมมองการเมือง กลวิธีทางภาษา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกวีนิพนธ์รางวัลพานแว่นฟ้า และภูมิหลังทางการเมืองไทยปี 2549-2563 เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์มุมมองการเมืองของกวีที่นำเสนอด้วยกลวิธีทางภาษา

2. วิเคราะห์มุมมองการเมืองของกวีในกวีนิพนธ์รางวัลพานแว่นฟ้า ประจำปี 2563 ที่นำเสนอด้วยกลวิธีทางภาษาต่างๆ เมื่อผู้วิจัยพบมุมมองการเมืองของกวีในกวีนิพนธ์ 1 เรื่อง จะวิเคราะห์ว่ามุมมองการเมืองดังกล่าวสอดคล้องกับชื่อเรื่องและเนื้อหาหลักของเรื่องทั้งหมดหรือไม่ และวิเคราะห์ว่ากวีมีเจตนาหลักที่จะนำเสนอมุมมองดังกล่าวนั้นต่อคนกลุ่มใดในระบอบการเมืองระหว่างผู้ปกครองหรือผู้อยู่ใต้ปกครอง จากนั้นจึงนำผลการศึกษามาสรุปในรูปแบบตารางเพื่อให้เห็นภาพรวมของมุมมองทั้งหมดโดยเรียงลำดับมุมมองการเมืองที่พบจากมากไปหาน้อย

3. นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis) สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

8. ผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์มุมมองการเมืองในกวีนิพนธ์ที่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้า ประจำปี 2563 สามารถจำแนกมุมมองของกวีได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1. มุมมองการเมืองที่มีต่อผู้ปกครอง และ 2. มุมมองการเมืองที่มีต่อผู้อยู่ใต้ปกครอง ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1

ผลการวิเคราะห์มุมมองการเมืองในกวีนิพนธ์ที่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้า ประจำปี 2563

มุมมองการเมืองของกวี		กวีนิพนธ์รางวัลพานแว่นฟ้า ปี 2563
มุมมองต่อผู้ปกครอง	มุมมองต่อผู้อยู่ใต้ปกครอง	
1. มุมมองเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ของนักการเมือง		(1) เมืองนี้มีภูเขา แม่น้ำ ฯลฯ (2) 35 ชั่วโมง สบายะสภาสถาน
2. มุมมองเรื่องความสำคัญของสถาบันทางสังคมต่อการสร้างประชาธิปไตย		(1) แม่น้ำสาย
	1. มุมมองเรื่องการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง	(1) เว้นพื้นที่ว่างเอาไว้ (2) บ้านสองหลัง (3) เพียงเสี้ยวส่วนและมวลสาร (4) เรื่องเล่าเพื่อลอคคิตความเห็นต่าง (5) โลกสร้างเราให้เท่าเทียม (6) เส้นแบ่ง

มุมมองการเมืองของกวี		กวีนิพนธ์รางวัลพานแว่นฟ้า ปี 2563
มุมมองต่อผู้ปกครอง	มุมมองต่อผู้อยู่ใต้ปกครอง	
	2. มุมมองเรื่องสิทธิและเสรีภาพของประชาชน	(1) นัยแม่น้ำ (2) ฟินัยกรรม (3) เราอยู่ตรงนี้นานเกินไปแล้ว
	3. มุมมองเรื่องการซื้อสิทธิขายเสียงของประชาชน	(1) แผนที่และเขี้ยวปลวก

จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นถึงมุมมองการเมืองที่มีต่อผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้ปกครองในประเด็นต่างๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

8.1 มุมมองที่มีต่อผู้ปกครอง

กวีนิพนธ์รางวัลพานแว่นฟ้าประจำปี 2563 นำเสนอมุมมองการเมืองของกวีต่อผู้ปกครองจำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ (1) มุมมองเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ของนักการเมือง และ (2) มุมมองเรื่องความสำคัญของสถาบันทางสังคมต่อการสร้างประชาธิปไตย มีรายละเอียดดังนี้

8.1.1 มุมมองเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ของนักการเมือง

กวีมีมุมมองการเมืองต่อผู้ปกครองเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ของนักการเมือง 2 มุมมอง ได้แก่ 1) นักการเมืองควรเคารพและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้รอบด้าน และ 2) นักการเมืองต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) มุมมองเรื่องนักการเมืองควรรับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้รอบด้าน เพื่อนำไปพัฒนาและสร้างสรรค์สังคมให้เจริญรุ่งเรือง พบในกวีนิพนธ์ 1 เรื่อง คือ “เมืองนี้มีภูเขา แม่น้ำ ฯลฯ” ซึ่งกล่าวถึงการเดินทางของผู้ชายสองคนว่าผู้ชายคนแรกมุ่งหน้าสู่ทิศเหนือและได้เห็นภูเขามากมาย เขาจึงเชื่อว่าเมืองที่ตนอยู่นั้นมีแต่ภูเขา ส่วนผู้ชายอีกคนเดินทางไปยังทิศใต้และได้เห็นแม่น้ำที่กว้างใหญ่ เขาจึงเชื่อว่าเมืองนี้มีแต่แม่น้ำเท่านั้น ชายทั้งสองคนต่างเชื่อเฉพาะสิ่งที่ตนเห็นและยึดมั่นความคิดของตนเป็นหลัก ดังกวีนิพนธ์ตอนหนึ่งกล่าวว่า

เมื่อทั้งคู่กลับสู่ยังหมู่บ้าน
ต่างได้รับเชิดชูเป็นผู้นำ
เพราะเชื่อว่าที่เห็นเป็นความจริง
เขียนนิยามความถูกต้องแบบของตน
เมื่อดวงตามองได้ในมุมเดียว
ควรนำชุดความเชื่อของเมื่อวาน

ดังมีการกระจายข่าวทุกเช้าค่ำ
จากผู้เลือกฟังคำแต่ละคน
จึงใช้สิ่งที่เห็นเป็นเหตุผล
ทับลงบนความขาดพร่องตามต้องการ
อาจบิดเบี้ยวจากความจริงสิ่งรอบด้าน
มามองผ่านการขยับปรับมุมยี่น

...

เราต่างล้วนในมือถือจิกซอร์
เป็นภาพเมืองเรื่องรองผ่องโศกสิน

จงร่วมต่อเติมแต่งจากแห้ววัน
ทีละชิ้นประกอบสร้างค่อยวางเรียง

กับความจริงหลายนิยามหลากหลายความเห็น บางประเด็นควรผ่านการถกเถียง
แต่ต้องทำโดยธรรมไม่ลำเอียง และขอเพียงแค่เราเคารพกัน
(หทัยรัตน์ จตุรวัฒนา, 2563, น. 209-210)

จากกวีนิพนธ์ข้างต้น พบกลวิธีที่ใช้นำเสนอมุมมองการเมืองของกวีเรื่องนักการเมืองควรรับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้รอบด้าน 3 กลวิธี ได้แก่ (1) การใช้เรื่องเล่า กวีกล่าวถึงเรื่องราวของผู้ชายสองคนเดินทางกลับไปยังหมู่บ้านของตน ด้วยประสบการณ์ที่สั่งสมมาจึงทำให้ชายสองคนนี้ต่างได้รับเชิญเป็นผู้นำของหมู่บ้านจากคน 2 กลุ่มที่ได้ฟังความจริงจากชาย 2 คนนี้ แต่ชายทั้งสองกลับปกครองหมู่บ้านด้วยมุมมองของตนเพียงด้านเดียว สร้างกฎระเบียบให้สังคมด้วยการยึดความต้องการของตนเป็นหลัก โดย “เขียนนิยามความถูกต้องแบบของตน ทับลงบนความขาดพร่องตามต้องการ” ไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้รอบด้าน กวีมองว่าหากผู้นำยึดแต่ความคิดเห็นเป็นหลัก อาจทำให้เข้าใจเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคมนั้นผิดไปจากความเป็นจริง ฉะนั้นผู้นำควรปรับมุมมองของตน นำประสบการณ์ที่สั่งสมมาปรับใช้ร่วมกับความคิดเห็นที่หลากหลายของประชาชน (2) การใช้สัญลักษณ์ ในวรรค “เราต่างล้วนในมือถือจิกซอร์” สื่อความคำว่าจิกซอร์แทนสิทธิในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนที่ต้องนำมาประกอบเข้ากันเพื่อให้ได้เป็นความคิดเห็นที่สมบูรณ์เหมือนกับการต่อจิกซอร์ และ (3) การใช้อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ ในวรรค “เป็นภาพเมืองเรื่องรองผ่องโศกทิน” อุปลักษณ์นี้แสดงความเชื่อมโยงระหว่างภาพจิกซอร์ที่ต่อสำเร็จกับภาพบ้านเมืองที่เจริญรุ่งเรือง กล่าวคือ กวีเปรียบว่าถ้าเราร่วมกันต่อจิกซอร์สำเร็จย่อมได้ภาพจิกซอร์ที่สวยงามไม่ต่างจากถ้าประชาชนสามารถรวมความคิดเห็นที่แตกต่างเป็นหนึ่งเดียวกันได้สำเร็จย่อมทำให้บ้านเมืองเกิดความเจริญรุ่งเรือง เป็นภาพที่สวยงาม นอกจากนี้กวียังได้แนะนำทุกคนในสังคมให้เคารพความคิดเห็นที่แตกต่างกัน พุดคุยกันด้วยเหตุผลและทำด้วยความเป็นธรรม ไม่ลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใด และรับฟังผู้อื่นอย่างไม่มีอคติต่อกัน เพื่อนำความคิดเห็นดังกล่าวนั้นไปพัฒนาบ้านเมืองให้เกิดความเจริญรุ่งเรือง จะเห็นได้ว่ากวีใช้เรื่องเล่าเพื่อเล่าเรื่องราวของผู้ชายสองคนดังกล่าวเพื่อเปรียบเทียบกับผู้นำทางการเมืองที่ยึดความคิดเห็นของตนเป็นหลัก ซึ่งขัดกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ประชาชนทุกคนมีสิทธิในการนำเสนอความคิดเห็นได้อย่างเสรี อีกทั้งกวีใช้สัญลักษณ์และอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์เพื่อนำเสนอมุมมองต่อการปฏิบัติหน้าที่ของนักการเมือง โดยมุ่งเน้นให้นักการเมืองเคารพและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้รอบด้าน เพื่อนำไปพัฒนาและสร้างสรรค์สังคมให้เจริญรุ่งเรือง

2) มุมมองเรื่องนักการเมืองต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ พบในกวีนิพนธ์ 1 เรื่อง คือ “35 ชั่วโมง สัปทายะสถาน” ซึ่งกล่าวว่า ความเป็นประชาธิปไตยนั้นมิได้อยู่คู่กับชาติไทย แต่อาจขาดหายไปบางช่วงจากการแทรกแซงของอำนาจอื่น ทำให้ประชาชนที่รักและหวงแหนในประชาธิปไตยต้องออกมาเรียกร้องความเป็นประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นใหม่ทุกครั้ง ต่อมากวีได้กล่าวเปรียบประชาชนในชาติว่าเป็นเหมือนกลุ่มด้ายที่มีบางเส้นคลายออกมานอกกลุ่ม มีปมเงื่อนพันกัน แทนประชาชนที่มีความเห็นต่างในสังคม และเปรียบผู้นำให้เป็นเหมือนผู้ต่อผ้าที่ต้องหาแนวทางให้ประชาชนที่มีความเห็นต่างอยู่รวมกับผู้อื่นในสังคมได้ด้วยสันติวิธี หรือให้กลุ่มด้ายที่อยู่นอกกลุ่มกลับคืนเป็นกลุ่มด้ายที่พร้อมนำไปถักทอเป็นผืนผ้าที่สวยงาม นอกจากนี้กวียังได้กล่าวถึงอำนาจที่ประชาชนมอบให้กับนักการเมืองเพื่อใช้ในการปกครองบ้านเมือง ดังกวีนิพนธ์ตอนหนึ่งกล่าวว่า

มอบอำนาจเพื่อให้ใช้อำนาจ
“ประโยชน์ชาติประชาชนเกิดผลดี”

มอบบทบาทเพื่อมาทำหน้าที่
ตามวิถีในระบอบอันชอบธรรม

...

สามสิบห้าชั่วโมง เชื่อมโยงสมัย
เคารพสิทธิ เคารพกฎ เป็นบทนำ
“สัปปายะสถาน”
เอาดีดัดแปลงเปลี่ยนและเรียนรู้

ต่อเนื่องไปเนิ่นนานเข้าผ่านคำ
เป็นภาพจำประทับใจไว้เป็นครู
ได้เล่าขาน “ทฤษฎีความมีอยู่”
เปิดประตู...สู่ปัญญาธิปไตย

(สุธีร์ พุ่มกุมาร, 2563, น. 213-215)

จากกวีนิพนธ์ข้างต้น พบกลวิธีที่ใช้นำเสนอมุมมองการเมืองของกวีเรื่องนักการเมืองต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถเพื่อนำไปสู่การก่อประโยชน์สูงสุดต่อชาติและประชาชน 2 กลวิธี ได้แก่ (1) การซ้ำคำ **มอบ อำนาจ และ เคารพ** ในวรรค “มอบอำนาจเพื่อให้ใช้อำนาจ มอบบทบาทเพื่อมาทำหน้าที่” เพื่อเน้นย้ำว่าประชาธิปไตย คือ อำนาจของประชาชน เมื่อประชาชนมอบอำนาจของตนให้กับนักการเมืองเพื่อให้ทำหน้าที่บริหารและปกครองบ้านเมืองแล้ว นักการเมืองต้องใช้อำนาจเหล่านั้นด้วยความชอบธรรม และต้อง “**เคารพสิทธิ เคารพกฎ เป็นบทนำ**” คือ ต้องเคารพสิทธิของผู้อื่นและเคารพกฎกติกาของบ้านเมืองเป็นพื้นฐาน และ (2) การอ้างถึงกวีอ้างถึงเหตุการณ์การประชุมสภาของนักการเมืองที่ใช้เวลายาวนานกว่า 35 ชั่วโมง ณ สัปปายะสถาน รัฐสภาแห่งใหม่ของไทย ที่เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ผู้เข้าร่วมประชุมสภาทุกคนไม่ก้าวล่วงสิทธิของผู้อื่น เคารพกฎระเบียบของที่ประชุม ไม่เกิดความขัดแย้งหรือความรุนแรงขึ้นระหว่างการประชุมเหมือนการประชุมสภาในอดีต¹ ซึ่งเป็นเรื่องราวที่น่าประทับใจและสามารถใช้เป็นบทเรียนให้กับนักการเมืองรุ่นหลังได้ กวีมองว่าเหตุการณ์ ณ สัปปายะสถานนี้สะท้อนให้เห็นว่าประชาธิปไตยในชาติยังคงมีอยู่แม้จะขาดหายไปบางส่วน เมื่อนักการเมืองเรียนรู้ความผิดพลาดจากเหตุการณ์ความขัดแย้งในอดีตได้ ก็จะพบทางออกของปัญหาในบ้านเมืองและนำชาติสู่ความเป็นประชาธิปไตยด้วยปัญญาได้ กวีใช้การซ้ำคำและการอ้างถึงเพื่อนำเสนอมุมมองต่อการปฏิบัติหน้าที่ของนักการเมือง โดยมุ่งเน้นให้นักการเมืองปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถเพื่อนำไปสู่การก่อประโยชน์สูงสุดแก่ชาติและประชาชน

8.1.2 มุมมองเรื่องความสำคัญของสถาบันทางสังคมต่อการสร้างประชาธิปไตย

มุมมองการเมืองต่อผู้ปกครองอีกมุมมองหนึ่งคือเรื่องความสำคัญของสถาบันทางสังคมต่อการสร้างประชาธิปไตย กวีมองว่าสถาบันทางสังคมที่ดีคือรากฐานสำคัญที่มีส่วนสร้างความเป็นประชาธิปไตยให้เกิดแก่ประชาชนในชาติ พบในกวีนิพนธ์ 1 เรื่อง คือ “แม่น้ำสี่สาย” ได้กล่าวถึงแม่น้ำปิง วัง ยม และน่าน แม่น้ำ 4 สายที่ไหลมารวมกันเป็นแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักที่หล่อเลี้ยงและสร้างความอุดมสมบูรณ์ให้เกิดแก่สรรพชีวิต โดยกวีเปรียบแม่น้ำทั้ง 4 สายนี้กับสถาบันหลักทางสังคม 4 สถาบัน ได้แก่ 1. สถาบันครอบครัว 2. สถาบัน

¹ เหตุการณ์การใช้ความรุนแรงระหว่างการประชุมสภาที่เกิดขึ้นในอดีต เช่น เมื่อวันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2556 นายชน เทือกสุบรรณ สส. พรรคประชาธิปัตย์แสดงความไม่พอใจนายพายุץ ปันเกตุ สส. พรรคเพื่อไทยที่เสนอให้ปิดการอภิปรายญัตติ การแก้ปัญหายางพารา นายชนได้ยกเก้าอี้ทุ่มไปข้างหน้าข้ามโต๊ะที่นั่งไป 1 แถว และทุ่มเก้าอี้อีกตัวข้ามโต๊ะที่นั่งไป 2 แถว จากนั้นนายชนได้เดินไปชี้หน้าพร้อมโวยวายใส่ประธานที่ประชุม ทำให้นายวิสุทธิไชยณัฐ รองประธานสภาฯ ต้องไล่เกลี้ย และควบคุมเหตุการณ์ความวุ่นวายดังกล่าว (VOICE online, 2556)

ศาสนา 3. สถาบันการศึกษา และ 4. สถาบันสื่อสารมวลชน โดยกล่าวว่าสถาบันดังกล่าวล้วนเป็นรากฐานสำคัญที่มีส่วนสร้างประชาธิปไตยให้เกิดแก่ประชาชนในชาติ ดังกวีนิพนธ์ตอนหนึ่งกล่าวว่า

ประชาธิปไตย จะเติบโต บ้าน-วัด-โรงเรียน-สื่อ คือต้นธาร	เริ่มที่คน มาจาก แหล่งรากฐาน สี่ประสาน ไหลบ่า มารวมกัน
...	
ครอบครัวยุค ศาสนา การศึกษา ร่วมกับสื่อ เสริมวิถี ชีวิตคน ถ้าไม่หล่อ หลอมคน แต่ต้นน้ำ ปฏิบัติ รัฐประหาร รูปการณ์ใด	สร้างประชาธิปไตย ให้เป็นผล สร้างชุมชน นักประชาธิปไตย ย่อมบอบช้ำ ไม่ว่าบน หนทางไหน ก็มีไข ทางวิวัฒน์ รัฐสภา

(อภิชาติ ดำดี, 2563, น. 227-229)

จากกวีนิพนธ์ข้างต้น พบกลวิธีที่ใช้นำเสนอมุมมองการเมืองของกวีเรื่องความสำคัญของสถาบันทางสังคมต่อการสร้างประชาธิปไตย 3 กลวิธี ได้แก่ (1) การใช้อุปมาเชิงภาพพจน์ในวรรค “บ้าน-วัด-โรงเรียน-สื่อ คือต้นธาร” เปรียบสถาบันหลักทางสังคม ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา และสถาบันสื่อสารมวลชนว่าคือต้นธาร ซึ่งหมายถึงจุดกำเนิดของแหล่งน้ำที่เป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้เกิดแม่น้ำสายต่างๆ เปรียบสถาบันหลักทางสังคมทั้ง 4 สถาบันว่าคือจุดกำเนิดและเป็นรากฐานสำคัญที่มีส่วนสร้างความเป็นประชาธิปไตยให้เกิดแก่ประชาชนในชาติได้ (2) การซ้ำคำ ในวรรค “สร้างประชาธิปไตย ให้เป็นผล” และ “สร้างชุมชน นักประชาธิปไตย” กวีซ้ำคำว่าสร้างเพื่อเน้นย้ำว่าสถาบันทางสังคมทั้ง 4 สถาบันมีส่วนสร้างความเป็นประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นและสร้างสังคมที่ประชาชนล้วนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยอย่างแท้จริง และ (3) การสรรคำ ในวรรค “ถ้าไม่หล่อ หลอมคน แต่ต้นน้ำ” กวีเลือกใช้คำว่า หล่อหลอม ซึ่งหมายถึงการอบรมเลี้ยงดู เพราะกวีมองว่าถ้าไม่ใช้สถาบันหลักทางสังคมทั้ง 4 สถาบันซึ่งมีบ้าน วัด และโรงเรียนเป็นสถานที่อบรมเลี้ยงดูร่วมกับสื่อที่ดี เพื่อช่วยปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตยให้ประชาชน ย่อมไม่มีแนวทางใดที่จะสร้างความเป็นประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นจริงได้ (4) การอ้างถึง ในวรรค “ปฏิบัติ รัฐประหาร รูปการณ์ใด” กวีอ้างถึงการปฏิบัติและการรัฐประหารว่าไม่ใช่แนวทางในการพัฒนาการเมืองภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย จะเห็นได้ว่ากวีใช้กลวิธีทางภาษาที่กล่าวมานี้เพื่อนำเสนอมุมมองว่าสถาบันทางสังคมที่ดีคือรากฐานสำคัญที่มีส่วนสร้างความเป็นประชาธิปไตยให้เกิดแก่ประชาชนในชาติ

8.2 มุมมองที่มีต่อผู้อยู่ใต้ปกครอง

กวีนิพนธ์รางวัลพานแว่นฟ้าประจำปี 2563 นำเสนอมุมมองการเมืองของกวีต่อผู้อยู่ใต้ปกครองจำนวน 3 ประเด็น ได้แก่ (1) มุมมองเรื่องการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง (2) มุมมองเรื่องสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และ (3) มุมมองเรื่องการซื้อสิทธิ์ขายเสียงของประชาชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

8.2.1 มุมมองเรื่องการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง

มุมมองการเมืองของกวีที่อยู่ใต้ปกครองพบ 1 มุมมอง คือ มุมมองเรื่องการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง กวีมองว่าประชาชนควรรับฟังและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง รวมถึงเปิดพื้นที่ให้ผู้เห็นต่าง เพื่อสร้างความเท่าเทียมในการอยู่ร่วมกันในสังคม มุมมองนี้พบในกวีนิพนธ์ 6 เรื่อง ได้แก่ 1. “เว้นพื้นที่ว่างเอาไว้” 2. “บ้านสองหลัง” 3. “เพียงเสี้ยวส่วนและมวลสาร” 4. “เรื่องเล่าเพื่อลดอคติความเห็นต่าง” 5. “โลกสร้างเราให้เท่าเทียม” และ 6. “เส้นแบ่ง” ดังตัวอย่างต่อไปนี้

กวีนิพนธ์ “เรื่องเล่าเพื่อลดอคติความเห็นต่าง” ได้กล่าวถึงจิตใจของมนุษย์ที่มีความแตกต่างกัน บางคนมีจิตใจกว้าง มีน้ำใจ สามารถยอมรับและอดทนต่อปัญหาต่างๆ ได้ แต่บางคนมีจิตใจแคบ ไม่คิดเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น ความแตกต่างในจิตใจของคนนำไปสู่ความขัดแย้งในสังคมไม่จบสิ้น กวีตั้งชื่อเรื่องว่า “เรื่องเล่าเพื่อลดอคติความเห็นต่าง” เพื่อเล่าเรื่องให้ผู้อ่านหรือผู้ที่มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันในสังคมได้ถูกคิดและลดอคติต่อกัน ดังกวีนิพนธ์ตอนหนึ่งกล่าวว่า

ใช้หรือไม่ เพราะเธอหยัน และฉันทเหยียด	ประชดประเทียด เบือนบิต ชิดเส้นแบ่ง
เพาะและเพิ่มแรงเสียดทาน การเสียดแทง	ฟากกำแพง มีใครไผ่ เปิดใจฟัง
...	
เผื่อตัวเอง มอบที่ยืนคนอื่นด้วย	สวนที่สวยงามด้วยพันธุ์ไม้หลากหลายต้น
คน คน คน คน คน คน คน คน	ต่างเหตุผล รับฟังเถิด เปิดหัวใจ
ความเท่าเทียมอันพึงมีของชีวิต	ย่อมมีสิทธิ์เทียมเท่ากันจะผันไผ่
ยุติธรรม หรือหยาบหมิ่น ตัดสินใคร	ข้ามพินไหมวาทกรรมซ่อนอำพราง
	(อังคาร จันทาทิพย์, 2563, น. 233-235)

จากกวีนิพนธ์ข้างต้น พบกลวิธีที่ใช้นำเสนอมุมมองการเมืองของกวีเรื่องประชาชนควรรับฟังและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง รวมถึงเปิดพื้นที่ให้ผู้เห็นต่าง เพื่อสร้างความเท่าเทียมในการอยู่ร่วมกันในสังคม 4 กลวิธี ได้แก่ (1) กวีใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ ในวรรค “ใช้หรือไม่ เพราะเธอหยัน และฉันทเหยียด” ซึ่งเป็นการตั้งคำถามถึงเธอและฉันทแทนประชาชนที่ “เหยียดหยัน” ความคิดเห็นที่แตกต่างของกันและกัน อีกทั้งยัง “ประชดประเทียด เบือนบิต ชิดเส้นแบ่ง” ด้วยการปฏิบัติหรือพูดกระทบกระแทกแดกดันฝ่ายตรงข้ามด้วยความไม่พอใจ คำถามที่กวีได้ตั้งไว้ข้างต้นนั้นเพื่อให้ประชาชนที่ไม่ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่นได้ถูกคิดว่าการกระทำของตนเองนั้นสามารถ “เพาะและเพิ่มแรงเสียดทาน การเสียดแทง” คือทำให้ความขัดแย้งเกิดเติบโตและมีความรุนแรงมากขึ้น จนเป็นเหตุให้เกิดความแตกแยกในสังคมได้ (2) การใช้คำที่มีความหมายโดยนัย ในวรรค “เผื่อตัวเอง มอบที่ยืนคนอื่นด้วย” สื่อคำว่าที่ยืนหมายถึงพื้นที่สำหรับแสดงตัวตน กล่าวคือ กวีได้เสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสังคมว่านอกจากเราต้องหาพื้นที่ยืนในสังคมให้กับตนเองแล้วนั้น ต้องรู้จักเปิดพื้นที่ให้ผู้เห็นต่างได้แสดงความคิดเห็นหรือมีที่ยืนในสังคมนั้นด้วย (3) การใช้อุปมาอุปไมยในวรรค “สวนที่สวยงามด้วยพันธุ์ไม้หลากหลายต้น” ใช้คำว่าสวนแทนสังคม อุปมาอุปไมยนี้แสดงความเชื่อมโยงระหว่างสวนกับสังคมตรงที่ทั้งสองสิ่งนี้ล้วนเป็นพื้นที่สำหรับบางสิ่ง กล่าวคือ สวนหมายถึงพื้นที่ปลูกต้นไม้จำนวนมากรวมกันไม่ต่างไปจากสังคมที่เป็นพื้นที่ของการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ที่หลากหลาย กวีกล่าวเปรียบว่าสวนที่สวยงามด้วยพันธุ์ไม้หลากหลายต้นเช่นเดียวกับสังคมจะงดงามหากเราสามารถอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างหลากหลายได้อย่างสันติ (4) การซ้ำคำ ในวรรค “คน คน คน คน คน คน คน คน” เพื่อเน้นย้ำว่าในสังคมนั้นมีคนเป็นจำนวนมากและหลากหลาย แต่หากทุกคน “รับฟังเถิด เปิดหัวใจ” กล่าวคือ

รับฟังความคิดเห็นของอีกฝ่ายด้วยการ “เปิดใจ” ไม่มีอคติต่อกัน ย่อมจะสร้าง “ความเท่าเทียมอันพึงมีของชีวิต” ให้เกิดขึ้นแก่ทุกคนในสังคม จะเห็นได้ว่าวิถีหลักวิธีทางภาษาที่กล่าวมาข้างต้นนำเสนอมุมมองต่อการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่างของคนในสังคม โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่น เพื่อลดอคติและความเห็นต่างของประชาชนที่เกิดขึ้นในสังคมไทย

8.2.2 มุมมองเรื่องสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

มุมมองการเมืองของกวีต่อผู้อยู่ใต้ปกครองเรื่องสิทธิและเสรีภาพของประชาชนพบ 2 มุมมอง ได้แก่ 1) ประชาชนต้องธำรงรักษาสิทธิและเสรีภาพของตนเองไว้ด้วยความชอบธรรม เพื่อส่งต่อประชาธิปไตยให้คนรุ่นหลัง และ 2) ประชาชนไม่ควรมองข้ามและเพิกเฉยต่อปัญหาต่างๆ ของสังคม และควรตระหนักรู้ในสิทธิและหน้าที่เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหานั้นๆ ดังนี้

1) มุมมองเรื่องประชาชนต้องธำรงรักษาสิทธิและเสรีภาพของตนเองไว้ด้วยความชอบธรรม เพื่อส่งต่อประชาธิปไตยให้คนรุ่นหลัง พบในกวีนิพนธ์ 2 เรื่อง ได้แก่ 1. “นัยแม่น้ำ” และ 2. “พินัยกรรม” ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในกวีนิพนธ์ “พินัยกรรม” กวีกล่าวว่าประชาธิปไตยเปรียบเป็นพินัยกรรมที่ได้รับการส่งต่อจากบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่น ผ่านการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงแก้ไขมาหลายครั้งเพื่อให้เหมาะสมกับยุคสมัย กวียังได้กล่าวอีกว่าประชาชนทุกคนมีกรรมสิทธิ์ในการครอบครองพินัยกรรมนี้อย่างชอบธรรม เช่นเดียวกับที่ประชาชนในชาติมีสิทธิในการครอบครองและส่งต่อประชาธิปไตย ดังกวีนิพนธ์ตอนหนึ่งกล่าวว่า

ด้วยความชอบธรรม-กรรมสิทธิ์	เข้าถึงขีดเส้นทางโดยสร้างสรรค์
ไม่ก้าวท้าวเพียงเกาะกุมอุ้มโอบกัน	ไม่เหยียดหยันเยาะหยามความเป็นคน
ไม่ตัดสิน ไม่นิยามความเป็นใคร	เคารพในครรลองของเหตุ-ผล
ในแตกต่างพร้อมเติมเต็มเพื่อแตกตน	ในตื่นขึ้นจะเสาะค้นจนเข้าใจ
...	
ทุกแง่มุมที่สัมผัสยังชัดเจน	ตามกฎหมายข้อชอบธรรมพึงทำได้
สิทธิ์ เสรี ที่ดำรงจะส่งไป	สร้างประชาธิปไตย-พินัยกรรม

(เสฐียร บุญวิริยะ, 2563, น. 221-223)

จากกวีนิพนธ์ข้างต้น พบกลวิธีที่ใช้นำเสนอมุมมองการเมืองของกวีเรื่องประชาชนในชาติต้องธำรงรักษาสิทธิและเสรีภาพของตนเองไว้ด้วยความชอบธรรม เพื่อส่งต่อประชาธิปไตยให้คนรุ่นหลัง 2 กลวิธี ได้แก่ (1) กวีใช้คำว่า **ไม่** และ **ชอบธรรม** เพื่อเน้นย้ำให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยปฏิบัติตนด้วยความชอบธรรมโดย **“ไม่ก้าวท้าว”** ในสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น แต่ควรเกาะกุมอุ้มโอบกันเมื่อยามที่ผู้อื่นต้องการความช่วยเหลือ **“ไม่เหยียดหยันเยาะหยาม”** ดูหมิ่นความเป็นคนของผู้อื่น และ **“ไม่ตัดสิน ไม่นิยามความเป็นใคร”** ว่าเป็นคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่มีความแตกต่างจากกลุ่มตนหรือไม่ เคารพในแนวทางปฏิบัติและยอมรับผลการกระทำของผู้อื่นได้ ทำความเข้าใจผู้อื่นอย่างลึกซึ้งเพื่อเติมเต็มให้ผู้ที่มีความคิดแตกต่างเหล่านั้นกล้าแสดงตัวตนในสังคม (2) การใช้อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ ในวรรค **“สร้างประชาธิปไตย-พินัยกรรม”** กวีเปรียบประชาธิปไตยเป็น **พินัยกรรม** อุปลักษณ์นี้แสดงความเชื่อมโยงระหว่างพินัยกรรมกับประชาธิปไตยตรงที่สิ่งนี้ต้องมีผู้สร้างไว้เพื่อส่งต่อให้ผู้รับตามเจตนาของผู้สร้าง กล่าวคือ พินัยกรรมที่เจ้าของมรดกได้สร้างขึ้นมีเจตนาเพื่อส่งต่อให้แก่ทายาท

เหมือนกับประชาธิปไตยซึ่งเป็นระบอบการปกครองที่ประชาชนร่วมกันสร้างขึ้นผ่านการเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับยุคสมัยเพื่อส่งต่อระบอบการปกครองนี้ให้แก่คนรุ่นหลังได้มีประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ ทั้งนี้ถ้าหากประชาชนปฏิบัติตามสิ่งที่กวีเน้นย้ำไว้แล้วนั้น ความเป็นประชาธิปไตยจะยังคงอยู่เป็นเหมือนพินัยกรรมที่ส่งต่อสู่คนรุ่นหลังได้อย่างยั่งยืน กวีใช้กลวิธีทางภาษาที่กล่าวมาเพื่อนำเสนอมุมมองเรื่องสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนธำรงรักษาสหิทธิและเสรีภาพของตนเองเอาไว้เพื่อส่งต่อประชาธิปไตยให้แก่คนรุ่นหลัง

2) มุมมองเรื่องประชาชนไม่ควรมองข้ามและเพิกเฉยต่อปัญหาต่างๆ ของสังคม และควรตระหนักรู้ในสิทธิและหน้าที่ของตนเองเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาเหล่านั้น พบในกวีนิพนธ์ 1 เรื่อง คือ “เราอยู่ตรงนี้นานเกินไปแล้ว” กวีนิพนธ์เรื่องนี้กล่าวถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน เช่น ปัญหามลพิษทางอากาศ ปัญหาการรุกรานพื้นที่ธรรมชาติ ปัญหาความไม่เท่าเทียมของคนในสังคม เป็นต้น แต่ประชาชนในสังคมนั้นกลับมองข้ามและเพิกเฉยต่อปัญหาดังกล่าว ไม่เรียกร้องสิทธิ หรือกระทำการใดๆ เพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านั้น ดังบทกวีตอนหนึ่งว่า

เราจะอยู่อย่างนี้จริงจริงหรือ
ไม่อาทรร้อนใจใครตายเป็น

บอดบื้อบ่าไปไม่รู้เห็น
ไม่อาลัยใครล้าเคียดกับอาธรรม

...

เราอย่านิ่งนานนัก-นานกว่านี้
บัดฝุ่นผงที่ปิดพรางบังสายตา

ให้สองขารู้หน้าที่ความเป็นชา
และรู้ “ค่า” ทุกสิทธิเสีย-ทั้งเสียเรา

(ปาลิตา ผลประดับเพ็ชร, 2563, น. 230-232)

จากกวีนิพนธ์ข้างต้น พบกลวิธีที่ใช้นำเสนอมุมมองการเมืองของกวีเรื่องประชาชนไม่ควรมองข้ามและเพิกเฉยต่อปัญหาต่างๆ ของสังคม และควรตระหนักรู้ในสิทธิและหน้าที่ของตนเองเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาเหล่านั้น 5 กลวิธี ได้แก่ (1) กวีใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ ในวรรค “เราจะอยู่อย่างนี้จริงจริงหรือ” เพื่อตั้งคำถามถึงเราหรือประชาชนในชาติที่เพิกเฉยต่อสถานการณ์ของบ้านเมืองในปัจจุบันได้ถูกคิด ตื่นตัวและมองเห็นถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น (2) การสรรคำ ในวรรค “บอดบื้อบ่าไปไม่รู้เห็น” ที่แสดงพฤติกรรมของประชาชนที่อยู่อย่างปิดหูปิดตา ไม่รับฟังไม่มองเห็น ไม่เรียกร้องสิทธิใดๆ ท่ามกลางปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นรอบด้าน (3) การซ้ำคำ “ไม่อาทรร้อนใจใครตายเป็น ไม่อาลัยใครล้าเคียดกับอาธรรม” กวีเน้นย้ำคำว่าไม่เพื่อกล่าวถึงประชาชนที่เพิกเฉยต่อปัญหาว่าเป็นคนที่ไม่สนใจเพื่อนมนุษย์ที่อยู่ร่วมสังคมเดียวกันว่าจะได้รับผลกระทบจากปัญหาสังคมเหล่านี้อย่างยุติธรรม (4) การใช้นามนัย ในวรรค “ให้สองขารู้หน้าที่ความเป็นชา” สื่อคำว่าสองขาแสดงความหมายแทนการก้าวไปข้างหน้าด้วยขาซึ่งเป็นอวัยวะที่ใช้สำหรับเดิน กล่าวคือให้ประชาชนตระหนักรู้ในหน้าที่ของตน ใช้สองขาก้าวไปทำหน้าที่และแก้ไขปัญหาต่างๆ ในสังคม (5) การใช้สัญลักษณ์ ในวรรค “บัดฝุ่นผงที่ปิดพรางบังสายตา” สื่อคำว่าฝุ่นผงแทนความคิดที่เพิกเฉยต่อปัญหาต่างๆ ในสังคม ซึ่งเป็นความคิดที่มาบดบังการรับรู้ของตนเหมือนมีฝุ่นที่บดบังสายตา ทำให้มองไม่เห็นสิ่งต่างๆ กล่าวคือให้ประชาชนรับรู้และไม่เพิกเฉยต่อสถานการณ์ของบ้านเมืองในปัจจุบัน และให้ประชาชนรู้คุณค่าทั้งสิทธิของตนและสิทธิของผู้อื่น กวีใช้กลวิธีทางภาษาที่กล่าวมาข้างต้นนำเสนอมุมมองเรื่องสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เพื่อให้ประชาชนที่มองข้ามและเพิกเฉยต่อปัญหาต่างๆ ในสังคม ตระหนักรู้ในสิทธิและหน้าที่ของตนเองเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาเหล่านั้นไม่ให้เกิดขึ้นอีกต่อไป

8.2.3 มุมมองเรื่องการซื้อสิทธิ์ขายเสียงของประชาชน

มุมมองการเมืองของกวีต่อผู้อยู่ใต้ปกครองพบ 1 มุมมอง คือ มุมมองเรื่องการซื้อสิทธิ์ขายเสียงของประชาชน กวีมองว่าประชาชนที่ขายเสียงเป็นเหตุให้นักการเมืองชั่วเข้ามาทำลายประเทศ มุมมองนี้พบในกวีนิพนธ์ 1 เรื่อง คือ “แผนที่และเขี้ยวปลวก” ดังต่อไปนี้

กวีนิพนธ์ “แผนที่และเขี้ยวปลวก” กวีได้กล่าวเปรียบแผนที่ประเทศไทยเป็นกระดาษและกล่าวเปรียบนักการเมืองชั่วเป็นปลวกที่คอยกัดกินแผนที่ประเทศไทยจนหัวแห้วเสียหาย ซึ่งปลวกหรือนักการเมืองเหล่านั้นได้รับการเลือกตั้งมาจากประชาชนที่ขายเสียงของตน ดังกวีนิพนธ์ตอนหนึ่งกล่าวว่า

ก็เราแหละยกรังมาสร้างปลวก	ให้รุมพรวมพลจนพร้อมหน้า
ด้วยเปลืองพลังมีตั้งจิตพิจารณา	เปลืองปัญญามีตั้งตนบนคลองธรรม
เมื่อไรตุลคุณค่าศรัทธาศิล	ปลวกจึงบินดินป้ายไล่ย่ำ
เมื่อเอาตุลบุญชีมาขึ้น	จึงตกต่ำได้ตุลทุนปลวกมอม
เมื่อมีสิทธิ์ มีรู้ค่าอาญาสิทธิ์	มองอามิสวยทานว่าหวานหอม
คำกลวงกลวงลวงล่อก็ยินยอม	ปลวกจึงล้อมรวบรัดกัดเสรี ๙

(เทิดไท นามแทน, 2563, น. 206-208)

จากกวีนิพนธ์ข้างต้น พบกลวิธีที่ใช้นำเสนอมุมมองเรื่องประชาชนที่ขายเสียงเป็นเหตุให้นักการเมืองชั่วเข้ามาทำลายประเทศ 1 กลวิธี ได้แก่ การใช้อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ ในวรรค “ก็เราแหละยกรังมาสร้างปลวก” สื่อความคำว่าปลวกแทนนักการเมืองที่สร้างความเสียหายแก่บ้านเมือง อุปลักษณ์นี้แสดงความเชื่อมโยงระหว่างนักการเมืองกับปลวกตรงที่สิ่งมีชีวิตทั้งสองชนิดนี้มักทำลายสิ่งอื่น กล่าวคือ ปลวกที่กัดกินทำลายบ้านไม้ต่างไปจากนักการเมืองโกงกินทำลายประเทศ และคำว่าเราในที่นี้ก็คือประชาชนที่ขาดคุณธรรม “มองอามิสวยทานว่าหวานหอม” เห็นแก่อามิสสินจ้างเลือนักการเมืองเหล่านั้นมาเป็นผู้นำ หรือเป็นผู้ที่ทำให้เกิดปลวกดังกล่าว ส่งผลให้ “ปลวกจึงล้อมรวบรัดกัดเสรี” มีนักการเมืองที่ลิดรอนสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการตรวจสอบการทำงานของตน ซึ่งการกระทำดังกล่าวล้วนสร้างความเสียหายให้แก่ประเทศชาติ จะเห็นได้ว่ากวีใช้ภาพพจน์อุปลักษณ์ข้างต้นนำเสนอมุมมองต่อการซื้อสิทธิ์ขายเสียงของประชาชน เพื่อให้ประชาชนที่ขายเสียงได้สำนึกว่าตนเป็นสาเหตุที่ทำให้ให้นักการเมืองชั่วเข้ามาโกงกินบ้านเมือง

9. สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

การศึกษามุมมองการเมืองในกวีนิพนธ์ที่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้า ประจำปี 2563 จำนวน 13 เรื่อง พบว่ากวีนำเสนอมุมมองการเมืองต่อผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้ปกครองในระบบการเมืองไทย โดยมีมุมมองต่อผู้ปกครองจำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ 1) มุมมองเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ของนักการเมือง กวีมองว่านักการเมืองควรรับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้รอบด้าน เพื่อนำไปพัฒนาและสร้างสรรค์สังคมให้เจริญรุ่งเรือง และนักการเมืองต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชาติและประชาชน และ 2) มุมมองเรื่องความสำคัญของสถาบันทางสังคมต่อการสร้างประชาธิปไตย กวีมองว่าสถาบันทางสังคมที่ดีคือรากฐานสำคัญที่มีส่วนสร้างความเป็นประชาธิปไตยให้เกิดแก่ประชาชนในชาติ ส่วนมุมมองการเมืองของกวีต่อผู้อยู่ใต้ปกครองมี

จำนวน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) มุมมองเรื่องการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง กวีมองว่าประชาชนควรรับฟังและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง รวมถึงเปิดพื้นที่ให้ผู้เห็นต่าง เพื่อสร้างความเท่าเทียมในการอยู่ร่วมกันในสังคม 2) มุมมองเรื่องสิทธิและเสรีภาพของประชาชน กวีมองว่าประชาชนในชาติต้องธำรงรักษาสิทธิและเสรีภาพของตนเอาไว้ด้วยความชอบธรรม เพื่อส่งต่อประชาธิปไตยให้คนรุ่นหลัง อีกทั้งมองว่าประชาชนไม่ควรมองข้ามและเพิกเฉยต่อปัญหาต่างๆ ของสังคม และควรตระหนักรู้ในสิทธิและหน้าที่ของตนเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาเหล่านั้น และ 3) มุมมองเรื่องการซื้อสิทธิ์ขายเสียงของประชาชน กวีมองว่าประชาชนที่ขายเสียงเป็นเหตุให้นักการเมืองชั่วเข้ามาทำลายประเทศ

งานวิจัยเรื่องมุมมองการเมืองในกวีนิพนธ์ที่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้า ประจำปี 2563 มีข้อสรุปจากการพิจารณามุมมองที่โดดเด่นแต่ละด้าน ประการแรก พบว่ากวีมีมุมมองต่อผู้ปกครองในประเด็นการปฏิบัติหน้าที่ของนักการเมืองมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์การเมืองไทยเมื่อปี 2562 เนื่องจากในปีดังกล่าวนั้นได้มีการจัดการเลือกตั้งทั่วไปซึ่งเป็นการเลือกตั้งครั้งแรกในรอบกว่า 8 ปี นับตั้งแต่การเลือกตั้งที่มีผลทางกฎหมายเมื่อปี 2554 และการรัฐประหารในปี 2557 (The Standard, 2562) กวีจึงนำเสนอมุมมองโดยชี้ให้นักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้งรับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้รอบด้าน เพื่อนำความคิดเห็นเหล่านั้นไปพัฒนาและสร้างสรรค์สังคมให้เจริญรุ่งเรืองขึ้น กวียังมีมุมมองต่อนักการเมืองที่ต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชาติและประชาชนอีกด้วย

ประการที่สอง กวีมีมุมมองต่อผู้อยู่ใต้ปกครองในประเด็นเรื่องการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่างกันมากที่สุด ซึ่งอาจแสดงให้เห็นว่าบริบทของสังคมไทยในช่วงเวลานั้นประชาชนมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันดังเหตุการณ์เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 เกิดการชุมนุมประท้วงแฟลชม็อบของนักศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงความคับข้องใจต่อสภาวะความอยุติธรรมในสังคม การเรียกร้องทวงคืนประชาธิปไตยที่แท้จริงกลับคืนมา และความไม่พอใจต่อการถูกทำลายเสียงของพวกตน รวมทั้งพื้นที่ทางการเมืองของพวกตนถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกและตั้งคำถาม การยุบพรรคอนาคตใหม่ทีกลุ่มคนรุ่นใหม่ได้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และการดูถูกดูแคลนจากกลุ่มที่มองว่ากลุ่มคนรุ่นใหม่ไม่มีพลังมาโดยตลอด (ธัญญ์ณภัทร์ เจริญพานิช, 2565, น. 145-153) กวีจึงมุ่งนำเสนอมุมมองต่อประชาชนว่าควรรับฟังและยอมรับความแตกต่างทางความคิด เปิดพื้นที่ให้ผู้เห็นต่างเพื่อสร้างความเท่าเทียมในการอยู่ร่วมกันในสังคม

ประการต่อมา การศึกษาครั้งนี้พบว่ามุมมองการเมืองของกวีนั้นมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดประกวดกวีนิพนธ์รางวัลพานแว่นฟ้าที่กล่าวว่า “เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ทั้งในเรื่องสิทธิ หน้าที่ ความเสมอภาค และความรับผิดชอบต่อสังคม อันเป็นพื้นฐานสำคัญของความเป็นประชาธิปไตยผ่านวรรณกรรม” มากที่สุด โดยสอดคล้องกับมุมมองเรื่องสิทธิและเสรีภาพของประชาชน มุมมองดังกล่าวสะท้อนให้ประชาชนตระหนักรู้ในสิทธิและหน้าที่ที่พึงกระทำของตน สามารถเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองได้โดยการเป็นพลเมืองที่ไม่มองข้ามและเพิกเฉยต่อปัญหาต่างๆ ของสังคม และร่วมมือกันแก้ไขปัญหาเหล่านั้น

ประการสุดท้าย ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของธงชัย แซ่เจี๋ย (2555) ที่พบว่าตัวบทกวีนิพนธ์การเมืองรางวัลพานแว่นฟ้าทำให้เห็นถึงความคิดของกวีที่มีต่อคำว่า “ประชาธิปไตย” ความคิดของกวีเหล่านี้เป็นผลจากบริบทความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองในช่วงเวลาดังกล่าว เช่น แนวคิดแตกต่างแต่ไม่แตกแยก เป็นแนวคิดที่กวีได้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาความขัดแย้งที่เกิดจากความแตกต่างทางความคิดของคนในสังคม กวีนำเสนอแนวคิดดังกล่าวเพื่อมุ่งให้กลุ่มคนที่คิดเห็นไม่ตรงกันให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างปรองดองได้ด้วย

การรับฟังและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับมุมมองเรื่องการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่างที่กวีมองว่าประชาชนควรรับฟังและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง รวมถึงเปิดพื้นที่ให้ผู้เห็นต่าง เพื่อสร้างความเท่าเทียมในการอยู่ร่วมกันในสังคม

รายการอ้างอิง

- กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2550). *การรัฐประหารในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- กันตพัฒน์ ชนะบุญ. (2563). *การเมืองการปกครองของไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณะกรรมการรางวัลพานแว่นฟ้า ปี 2563. (2563, 18 สิงหาคม). *ผลการตัดสินเรื่องสั้นและบทกวี การประกวดวรรณกรรมรางวัลพานแว่นฟ้า ประจำปี 2563*. ประกาศคณะกรรมการรางวัลพานแว่นฟ้า ปี 2563.
- จันทิมา อังคพณิกิจ. (2561). *การวิเคราะห์ข้อความ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. (2561). *ความรู้พื้นฐานทางรัฐศาสตร์ มนุษย์กับการเมือง*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาดา นนทวัฒน์. (2557). *นายกรัฐมนตรีไทย ผู้ขึ้นสู่ตำแหน่งจากการปฏิวัติ-รัฐประหาร ประวัติศาสตร์การเมืองไทยในวังวนของอำนาจ*. กรุงเทพฯ: ธิปซี กรุ๊ป.
- ชำนัญ รอดเหตุภัย. (2522). *สัมมนาการใช้ภาษาไทยปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- ดวงมน จิตรจำนงค์. (2543). *แนวคิดสำคัญของกวีนิพนธ์ไทยในยุคโลกาภิวัตน์*. วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 6(1), 1-13.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2523). *นวนิยายกับสังคมไทย พ.ศ. 2475-2500*. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.
- เทิดไท นามแทน. (2563). *แผนที่และเขี้ยวปลวก*. ใน วาสนา ชูรัตน์ (บ.ก.), *สิ่งที่รออยู่หลังเส้นชัย* (น. 206-208). กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ธงชัย แซ่เจีย. (2555). *แนวคิดประชาธิปไตยในกวีนิพนธ์การเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ. 2546-2553* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- ธเนศ เวศร์ภาดา. (2549). *หอมโลกรวรรณศิลป์*. กรุงเทพฯ: ปาเจรา.
- ธัญญ์ณภัทร์ เจริญพานิช. (2565). *การเมืองไทยร่วมสมัย พ.ศ. 2540-2563 พัฒนาการทางการเมือง ความขัดแย้งและประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิตานาจ โสภผล, และอาทิตย์ ดรุษย์ธร. (2555). *กวีนิพนธ์รางวัลพานแว่นฟ้า: กลศิลป์ในการนำเสนอวรรณกรรมการเมือง*. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- บุญเกียรติ การะเวกพันธ์. (2562). *ใครควรจะเป็นผู้ปกครอง*. วารสารรามคำแหง ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์, 2(2), 172-198.
- บุญยเสนอ ตรีวิเศษ. (2560). *มโนอุปถัมภ์การเมืองในบทกวีรางวัลพานแว่นฟ้า*. รมยสาร, 15(1), 73-92.
- ประภาพร สีทา. (2560). *ความขัดแย้งทางการเมืองกับรัฐประหาร ปี พ.ศ. 2557*. วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 4(2), 145-166.
- ปาลิตา ผลประดับเพ็ชร์. (2563). *เราอยู่ตรงนี้นานเกินไปแล้ว*. ใน วาสนา ชูรัตน์ (บ.ก.), *สิ่งที่รออยู่หลังเส้นชัย* (น. 230-232). กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- รางวัลพานแว่นฟ้า. (2557, 12 พฤษภาคม). *เรื่องเล่ารางวัลพานแว่นฟ้า*. สืบค้นจาก https://www.parliament.go.th/ewtdadmin/ewtd/parliament_parcy/ewtd_news.php?nid=32802.
- วาสนา นาน่วม. (2557). *ลับ ลวง พราง ภาค 8 อวสานยิ่งลักษณ์*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- วิทย์ ศิวะศรียานนท์. (2531). *วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์*. กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.

- วิศาล ศรีมหาโร. (2556). *สังคมวิทยาการเมืองการปกครอง* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สมเกียรติ รัชมณี. (2551). *ภาษาวรรณศิลป์*. กรุงเทพฯ: สายน้ำใจ.
- สันดร แก้วเกิดมี. (2563). เส้นแบ่ง. ใน วาสนา ชูรัตน์ (บ.ก.), *สิ่งที่ร่อยุ่หลังเส้นชัย* (น. 238-239).
กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สันติ ทิพนา. (2562). ปรากฏการณ์ทางการเมืองและสังคมที่ปรากฏในบทกวีรางวัลพานแว่นฟ้า ประจำปี 2561.
วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 10(1), 119-139.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2561). *พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม ฉบับราชบัณฑิตยสภา (แก้ไขเพิ่มเติม)* (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.
- สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา. (2549). *เจิมจันทน์กัสดาล: ภาษาวรรณศิลป์ในวรรณคดีไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุธีร์ พุ่มกุมาร. (2563). 35 ชั่วโมง สัมภาษณ์สถาน. ใน วาสนา ชูรัตน์ (บ.ก.), *สิ่งที่ร่อยุ่หลังเส้นชัย* (น. 213-215).
กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สุภาณี พัดทอง. (2540). *ศิลปะการประพันธ์ภาษาไทย: ร้อยกรอง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เสกฐ์ บุญวิริยะ. (2563). พันัยกรรม. ใน วาสนา ชูรัตน์ (บ.ก.), *สิ่งที่ร่อยุ่หลังเส้นชัย* (น. 221-223).
กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- หทัยรัตน์ จตุรวัฒนา. (2563). เมืองนี้มีภูเขา แม่น้ำ ฯลฯ. ใน วาสนา ชูรัตน์ (บ.ก.), *สิ่งที่ร่อยุ่หลังเส้นชัย* (น. 209-210).
กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- อภิชาติ ดำดี. (2563). แม่น้ำสี่สาย. ใน วาสนา ชูรัตน์ (บ.ก.), *สิ่งที่ร่อยุ่หลังเส้นชัย* (น. 227-229). กรุงเทพฯ:
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- อังคาร จันทาทิพย์. (2563). เรื่องเล่าเพื่อลดอคติความเห็นต่าง. ใน วาสนา ชูรัตน์ (บ.ก.), *สิ่งที่ร่อยุ่หลังเส้นชัย*
(น. 233-235). กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- Collins English Dictionary* (4th ed.). (2010). Retrieved from
<https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/perspective>.
- The Standard. (2562, 24 มีนาคม). 24 มีนาคม 2562 เลือกตั้งครั้งแรกหลังรัฐประหาร 2557. สืบค้นจาก
<https://thestandard.co/onthisday24032562/>.
- VOICE online. (2556, 6 กันยายน). *เชน เทือกสุบรรณ ทุ่มเกล้าฯ ทั่วประเทศในสภา*. สืบค้นจาก
<https://www.voicetv.co.th/read/81048>.